

Transitie 2.0

Gedurende lange tijd werd gas geprezen als transitiebrandstof. De relatief schone kwaliteiten van aardgas, zo was de voorspelling, zouden een ware run op aardgas veroorzaken, omdat het inwisselen van een kolen-gestookte centrale voor een gascentrale al aanzienlijke besparingen op de CO₂-uitstoot zou opleveren.

In transitiefase 1.0 was dat inderdaad het geval en werd door de grotere inzet van gas uitstoot vermeden. Daarnaast werd de flexibiliteit van gascentrales geroemd om de productieschommelingen van andere bronnen, zoals wind en zon, op te vangen. In transitiefase

Door
Coby van der
Linde

2.0 lijkt gas zijn gunstige positie als 'enabler' te verliezen aan kolen met CCS. Een nieuwe concurrent dient zich in sommige landen ook aan in de vorm van derde en vierde generatie kernenergie. Voor de gasindustrie is dat verontrustend nieuws. De financiële en economische crisis heeft al aardig wat vraagdestructie opgeleverd en de vraag dringt zich op of de fossiele brandstof met de minste CO₂-uitstoot, als gevolg van allerlei nieuwe initiatieven, wel kan terugkeren op de precrisis trend.

Gas en CCS

Uit verschillende studies blijken alle energieopties te moeten worden uitgebaat, om tijdens de transitie jaren naar een lagere koolstofeconomie aan de vraag naar energie te kunnen voldoen. Bovendien combineren landen

steeds vaker het klimaat- en energiebeleid in een beleid van duurzame energie zekerheid. De verschillen in accenten zijn echter groot. Afhankelijk van de binnenlandse mogelijkheden voor (duurzame) energieproductie en het belang dat aan energie zekerheid wordt gehecht, kan dat leiden tot verschillen in de transitiestrategie. Landen met een aanzienlijk landbouwersenaal zullen eerder gearmeerd zijn van een landbouwsector die zowel voedsel- als energieproducten voortbrengt, dan landen die dat ontberen. Landen met grote kolenreserves zullen in het licht van de internationale klimaatdiscussies grote belangstelling hebben voor het ontwikkelen van afvang en opslag van CO₂ (CCS). Landen met de juiste geologie voor ondergrondse opslag zullen ook interesse hebben in de mogelijkheden van opslag, om enerzijds de energiemix divers te kunnen houden en anderzijds lege olie- en gasvelden een nieuw economisch leven te geven. De economische logica van de CO₂-markt zorgt er tevens voor, dat de kosten van CCS per eenheid CO₂ lager zijn bij kolen-centrales dan bij gascentrales, zodat het subsidiegat eerder kan worden gedicht. Het gemak waarmee CCS als overgangsoptie wordt gepresenteerd, noopt toch tot enige voorzichtigheid; CCS moet niet de 'biobrandstof' worden van de elektriciteitssector.

Gas in de politieke kreukelzone

Een andere reden waarom gas in de toekomstbespiegelingen minder aandacht krijgt, is de geopolitieke complexiteit. Europa heeft een zelfverklaard gasprobleem, voortkomend uit de verslechterde relatie met Rusland en de verwickelingen rondom de nieuwe invulling van de NAVO-missie en het lidmaatschap. In Brusselse discussies wordt de discussie over gas niet gevoerd in termen van gas als 'enabler', maar meer in termen van 'disabler', de huidige LNG-plas ten spijt. Gas compliceert de eenwording van de EU en de ontwikkeling van buitenlands beleid. Kortom, allerlei opties die besproken worden in verschillende (internationale) fora, waar gas, als het gaat om beleidsaandacht, er in toenemende mate bekaaid van afkomt. Het is van transitiebrandstof verworpen tot een gewone fossiele brandstof, een nagedachte.

Gas als terugvaloptie

Het is echter de economische crisis die kan zorgen voor een opmerkelijke terugkeer van gas, zodra de herstel- en bezuinigingsplannen hun beslag krijgen. De investeringsbeslissingen voor nieuwe capaciteit worden in het huidige economische klimaat uitgesteld. De overheidsbezuinigingen kunnen ervoor zorgen dat subsidies voor duurzame energie en CCS zo minimaal worden, dat de investeringsbeslissingen minder gemakkelijk genomen kunnen worden. Regeringen zullen de doelstellingen van het beleid niet willen loslaten, maar de risico's wel willen privatiseren. In een periode van onzekerheid over subsidies kan de uiteindelijke wij-

ze van afdwingen van verduurzaming leiden tot uitstel van allerlei investeringen. De onzekerheid is immers groot. En uitstel leidt, zeker bij lagere gasprijzen, straks tot meer gasgestookte centrales door de relatief kortere bouwtijd. Momenteel wordt er op grond van precrisis- investeringsbesluiten nog altijd meer gasgestookt vermogen gebouwd dan ander vermogen, juist op grond van de schonere kwaliteit van gas en de flexibiliteit. Gas kan dus zo maar weer terugkomen als logische, maar onvermoede keus door de volslagen veranderde omstandigheden.

Van transitie 1.0 naar 2.0

Transitie is nooit een gemakkelijk proces geweest, ook niet op papier. Immers, we proberen met kortetermijnprikkels van de markt een langetermijnprobleem op te lossen. Zolang de economische groei voldoende ruimte in de overheidsbegroting liet om bij te sturen, leek er niet zo veel aan de hand. Echter, het perspectief van een fors bezuinigende overheid is een forse streep door de subsidie-rekening. Deze nieuwe realiteit zal de economische haalbaarheid van een aantal opties drastisch veranderen. Transitie 2.0 zal vooral door de consument betaald moeten worden, waardoor populaire opties van nu zomaar weer in de kreukelzone kunnen belanden en (Russisch) gas misschien toch minder duur kan zijn dan gedacht. ■

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Algemene Energieraad.